

Fellowships in de neurobiologie

Ondergetekenden, leden van de Nederlandse IBRO-Commissie, ingesteld door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, maken bekend, dat het Departement van Onderwijs en Wetenschappen jaarlijks een bedrag beschikbaar stelt waaruit een beperkt aantal fellowships in de Neurobiologie kunnen worden bekostigd.

Deze fellowships staan ter beschikking van: (a) Nederlandse beoefenaars van alle wetenschappen, welke betrekking hebben op het zenuwstelsel, ten einde zich verder zuiver wetenschappelijk in het buitenland te bekwamen en daar ervaring op te doen. (b) Buitenlanders, die over een neurobiologisch onderwerp in de ruimste zin in Nederland onderzoekingen wensen te verrichten. De beurs omvat een toelage van f 1.100,— voor de eerste maand en f 800,— voor iedere volgende maand; zomede een boekentoeelage van max. f 250,— per jaar.

Degenen, die in aanmerking wensen te komen voor de toekenning van een fellowship wordt verzocht zich vóór 1 april 1978 schriftelijk te wenden tot de secretaris, bij wie ook de richtlijnen voor het opstellen van de aanvraag verkrijgbaar zijn.

In principe worden fellowships bij voorkeur verleend voor een periode beginnend in september en lopend tot september

van het volgend jaar. Als uitzondering kunnen aanvragen voor kortere tijd dan een normale universitaire jaar-cursus tussentijds worden ingediend.

Prof. dr. H. J. LAMMERS, *voorzitter*
Ned. IBRO-Commissie,
Dr. D. F. SWAAB, *secretaris*,
Nederlands Instituut voor Hersenonderzoek,
IJdijk 28, Amsterdam

Subsidies van de Nederlandse Hartstichting

De Nederlandse Hartstichting stelt een aantal subsidies ter beschikking voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de circulatie. De voorkeur gaat uit naar kort lopende onderzoeken op het gebied van de vroege opsporing en behandeling en de revalidatie van patiënten met myocardinfarct en de andere complicaties van atherosclerose. Maar ook voor spoorwerk op andere gebieden de bloedsomloop betreffende kan subsidie worden aangevraagd.

Aanvraagformulieren kunnen worden verkregen bij: Nederlandse Hartstichting, Sophialaan 10, Den Haag. Aanvragen dienen uiterlijk 31 december 1977 in het bezit te zijn van de Hartstichting.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten)

Acupunctuur bij slechthorendheid, een zinvolle behandeling?

Gaarne maak ik enkele opmerkingen naar aanleiding van het schrijven van collega KHO HING GWAN (1977), die commentaar levert op een artikel van HAGEMAN (1977) en die van mening is dat dit stuk „niet wetenschappelijk is”. Ten onrechte zou men hierdoor de indruk krijgen dat het in de literatuur van de acupunctuur gebruikelijk is dat men, afgezien van de benoeming van de gebruikte punten, ook vermeldt of deze punten juist zijn gelokaliseerd, hoe diep de naalden worden ingestoken, of er Teh-Chi-sensatie optreedt, hoe lang de naalden ingestoken zijn gelaten, of de naalden zijn gestimuleerd en hoe. Dergelijke gegevens ontbreken bij de meeste acupunctuur-publicaties en maken het juist zo moeilijk vergelijkingen te treffen. Bovendien blijkt internationaal dat vele acupuncturisten voor „een bepaalde kwaal” eigen methoden volgen, die vaak nauwelijks op elkaar lijken, een fenomeen dat men ook aantreft als men „leerboeken” voor acupunctuur met elkaar vergelijkt.

Voor zover mij bekend is werd nog nooit met een serieus onderzoek aangetoond dat acupunctuur bij binnenoorslechthorendheid effect heeft. ROSEN (1974) deed een onderzoek hiernaar met als uitkomst dat er geen effect is en HAGEMAN is de eerste Nederlandse auteur die een bescheiden bijdrage levert om dit nog eens te onderstrepen. Het is daarom zo be-

langrijk omdat vele ouders hun slechthorende kinderen van heinde en verre naar de meest merkwaardige beoefenaars van de acupunctuur slepen. Dit is waarschijnlijk een zinloze zaak, hoe begrijpelijk het ook moge zijn dat ouders iedere „strohalm” gaarne aangrijpen. Ik heb de laatste jaren vele hardhorende, dove en ook blinde kinderen zien behandelen en ik kan mij geen enkel succes herinneren. Ook in China viel mij op dat de artsen weinig enthousiast spraken over de resultaten op dit gebied, alhoewel men hier zeer intensief mee bezig is.

Wanneer collega KHO HING GWAN een uitweiding geeft over de verklaring van acupunctuur valt mij op dat de humane aspecten niet genoemd worden. Volstrekt onduidelijk is het waarom hij de objectiviteit van het artikel in twijfel trekt. Het is voor de eerste keer dat een Nederlandse auteur een poging doet een acupunctuur-effect bij een bepaalde aandoening te beoordelen. Het verdient alle lof, want ondanks het feit dat honderden collegae (inclusief ikzelf; STORK 1973) de acupunctuur beoefenen, beschrijft tot dusverre niemand wat hij doet, wat zijn resultaten zijn, laat staan dat er van enige wetenschappelijke verslaggeving sprake is.

Literatuur: HAGEMAN, J. (1977) *Ned. T. Geneesk.* 121, 1233. — KHO HING GWAN (1977) *Ned. T. Geneesk.* 121, 1568. — ROSEN, S. (1974) *Laryngoscope (St. Louis)* 84, 2202. — STORK, J. (1973) *Ned. T. Geneesk.* 117, 784.

Amsterdam, oktober 1977

J. STORK

Sinds 1971 heeft acupunctuur in het westen een enorme belangstelling getrokken.

Daar bij sommige westerse medici de filosofische achtergronden van de acupunctuur nogal vreemd overkomen, wordt deze aanwinst vaak als onbelangrijk en politieke propaganda bestempeld. Andere medici, vooral in de Verenigde Staten, Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk, proberen zich voor een gedegen onderzoek naar de acupunctuur in te zetten. Voor de goede orde worden afspraken gemaakt, dat bij het publiceren van artikelen de gevolgde methode duidelijk, systematisch en zo mogelijk en detail dienen te worden aangegeven. In de gezaghebbende acupunctuur-tijdschriften — *American Journal of Acupuncture*, *American Journal of Chinese Medicine* en *Acupuncture & Electro-Therapeutics Research* — vindt men dan ook, dat aan deze afspraken zo veel mogelijk gevolg wordt gegeven. Het is mij daarom volstrekt onduidelijk welke acupunctuurliteratuur STORK met zijn opmerking bedoelt.

Men dient een onderscheid te maken tussen de acupuncteur-practicus en de acupuncteur die aan (klinisch) wetenschappelijk onderzoek doet. In het eerste geval is het juist, dat vele acupuncteurs voor een bepaalde kwaal eigen methoden volgen. Het gaat hier immers om het kiezen van een bepaalde puntencombinatie, die bij een bepaalde persoon het meeste effect sorteert en, wat ook van belang is, het feit, dat dientengevolge de serie behandelingen zo snel mogelijk kan worden beëindigd, hetgeen ook financiële consequenties heeft. Zo vreemd is deze gang van zaken niet, wanneer men bedenkt dat in de westerse geneeskunde deze handelingen ook aan de orde van de dag zijn. Zo krijgt een hoestende patiënt vijf totaal verschillende adviezen of behandelingen indien hij naar vijf verschillende (huis)artsen gaat. Vandaar de begrippen geneeskunde en geneeskunst.

Bij een wetenschappelijk onderzoek wil men echter nagaan wat de invloed is van een bepaald punt dan wel puntencombinatie op een pathologische of fysiologische toestand. Het spreekt van zelf, dat in dit geval een duidelijk protocol aanwezig moet zijn.

Het is juist dat HAGEMAN de eerste Nederlandse auteur is die over acupunctuur bij slechthorendheid heeft gepubliceerd. Naar mijn mening kan men echter bij het onderhavige artikel, gezien de methode, niet spreken van een serieus onderzoek.

Indien collega STORK inderdaad de acupunctuurliteratuur bijhoudt, moet hem toch bekend zijn, dat het door mij geciteerde onderzoek van POMERANZ over de humorale aspecten van de acupunctuur gaat. Waarom ik de objectiviteit van het onderhavige artikel in twijfel trek, vindt zijn antwoord in mijn eerder gepubliceerde analyse. Het artikel bevat onjuiste stellingen die men door het verwijzen naar enkele auteurs probeerde te rechtvaardigen, door het pijnbestrijdingseffect van de acupunctuur alleen als suggestief te verklaren terwijl er ook andere theorieën bestaan.

Dat collega STORK niet goed geïnformeerd is, blijkt uit zijn bewering dat HAGEMAN de eerste Nederlandse auteur zou zijn, die een poging doet het effect van acupunctuur bij een be-

paalde aandoening te beoordelen. Hij zou behalve de incidentele publikaties in dit tijdschrift toch ook de reeds eerder verschenen publikaties moeten kennen (KHO HING GWAN 1975, 1977; BOS 1977). Het zou lof verdienen indien de universiteiten, die over ruime faciliteiten voor zo'n onderzoek beschikken, het initiatief daartoe namen. Pogingen van individuele collegae om een gedegen onderzoek op te zetten hebben tot dusverre geen steun van universitaire zijde ondervonden.

Literatuur: BOS, T. W. (1977) *T. alcohol, drugs en andere psychotrope stoffen* 3, 1. — HAGEMAN, J. (1977) *Ned. T. Geneesk.* 121, 1233. — KHO HING GWAN (1975) In: *Akupunctuur*, bl. 66. Gottmer Nijmegen; (1975) *Aarde & Kosmos* 7/8, 278; (1977) *Amer. J. Acupuncture* 5, 169; (1977) *Ned. T. Geneesk.* 121, 1568.

Utrecht, oktober 1977

KHO HING GWAN

Hygiëne in restaurantkeukens; astmatische Chinezen in aantocht?

Met enige verontrusting nam ik kennis van het advies dat de directeur van de Keuringsdienst van Waren opstelde ten behoeve van de hygiëne in de keukens van restaurants, in het bijzonder Chinese (Binnenland 1977). De directeur propageert daarbij het gebruik van tosylchloramide (Halamid) als desinfectans.

Tosylchloramide is gebleken een potent allergeen te zijn, waarvan herhaalde inhalering gemakkelijk leidt tot allergische reacties van het astmatische type, vooral van laat-bronchusobstructieve aard. Deze zijn beschreven door VAN BORK e.a. (1973) bij schoonmaken van operatiekamers en slagerijen.

Wij hebben dezelfde ervaringen opgedaan, eveneens bij operatiekamerpersoneel en ook bij medewerkers van schoonmaakploegen in een vleesfabriek. Terwijl het kleinschalig gebruik van tosylchloramide bv. bij het reinigen van aquaria, voor zover ons bekend, niet tot nevenverschijnselen aanleiding lijkt te geven, is dit bij het schoonmaken van bedrijfsruimten regelmatig wel het geval. Om deze reden wordt tosylchloramide in operatiekamers van althans een aantal grote ziekenhuizen in Nederland geweerd en adviseren wij vleesverwerkende bedrijven andere middelen te gebruiken. Dit advies zou ook Chinese restaurants ten goede kunnen komen, in het bijzonder de keukenwerkers. Intussen zijn de Amsterdamse collegae gewaarschuwd voor astmatische Chinezen!

Literatuur: Binnenland (1977) *Ned. T. Geneesk.* 121, 1530. — BORK, L. E. VAN, H. J. SLUITER en K. DE VRIES (1973) *Ned. T. Geneesk.* 117, 572.

Leiden, oktober 1977

J. H. DIJKMAN